

TRIPTICHON

JUHÁSZ ERZSÉBET

Csak a sötétülő ablakokban villan meg olykor egy-egy gyorsan kihamvadó, magányos sziluett a leáldozó nap mályvaszín fényében. Nincsenek manapság már a mi városunkban olyan kisvendéglők, mint a Müezzín volt, ahol a személyiség tiszteletben tartását, sőt kiteljesítését tekintették elsődleges feladatuknak, sőt hivatásuknak a néhai vendéglősök. E szent hivatás gyakorlóinak világunkból való kimúlásával eltűntek azok a vérbeli törzsvendégek is, akik oly gazdagon éltek, hogy már egy-egy történetük elbeszélése is örömmel töltötte el az embert.

A Müezzín virágkorának alkonyán bukkant itt fel esténként városunk kissé szabálytalan életmódot folytató, s ennek köszönhetően közismert alakja, Prágai Bandi, a helyi gimnázium történelemtanára. — A mohácsi csatából jövők urak! — állított be esténként. — Úgy vigyázzatok! Egy ékikora méretű vereség fényében az utóbbi négyszáz-egynéhány évi tengődés permanens győzelem, sőt diadalmaskodás, hogy árnyaltabban fejezzem ki magam. Hisz még mindig élünk, nem igaz? No, persze, embere válogatja, vagyis hát felfogás dolga. Én mindenesetre ehhez tartom magam...

Gyorsan összebarátkoztunk. S ehhez untilg elég volt az a napnál világosabban felismerhető közös vonásunk, hogy az est múltával egyre mélyebb, végül már valósággal szent borzalom fogott el bennünket a távozás gondolatától. *Navigare necesse est!* Ki óhajtana e fényárban úszó termekből átlépni a közeledő reggel józan világosságába, végigbotorkálni pislákoló kis álmoktól áporodott lakásokon, megérkezni egy reggeli szoba lehangelő árnyéktalanságába...

Ejjél után alaposan megcsappant a társaság. Elfojthatatlan ásí-tásóktól dideregv szedelőzködött a zenekar is. Csak fönn a meny-

nyezet tájéka népesült be. A csillár fénykörének pályáján, mint valamely makacs álom kényszerképzetében, kerengtek a (kinti, nyirkos éjszakából ide menekült bogarak, bódultak egymásnak ütdöve, abbahagyhatatlanul perzselődve a sűrű fényben.

— Biliárd? — tettem fel Prágai Bandinak a szokásos késő éjszakai kérdést.

Rám nézett. Azazhogy nem rám, csak felém. Csak a nőkre, méghozzá olyan nőkre néz így az ember, akik, még ha ártatlanul is, kifürkészhetetlen okokból tehát, de egész lényünk gyógyíthatatlan sebzettségét juttatják eszünkbe. Vagy inkább azt az egyetlen egy sebet, amelyet — ó, hanyadszor újra! — mindig elvakarunk.

— Biliárd?

— Nem, nem. Ez egyszer lazábban az eldönthetetlenjéről, ha egyezel, Dancsikám.

Nehéz, óarany színű bor ragyogott poharainkban. Lustán hőmpölygő óarany-tenger. Egy szokatlan, borongós délelőtt hűse, röpke pihenő két izzás között, az örületben élő mediterrán nap, amint néhány pillanatra lesüti égő tekintetét.

— A nők kedvéért kell színházba járni. Ezt jegyezd meg magadnak, Dancsikám. Nincs az a tisztcsözönységben, heveny fantáziátlanóságban megöszült-megterebélyesedett háziasszony, akinek fel ne ismerhetnéd régmúlt pajkos avagy mélabús csitriarcát a felvonásközök csillárfényében. S minél érzélgősebb darabról van szó, annál erőteljesebb ez az ideiglenes átváltozás. S ezen nem is lehet csodálkozni. A legmélyén, kedves barátom, arcpirítóan közönseges minden heves érzélem. Minden emelkedettség csak látszat, otromba imitációja valaminek, akár városunk színpadán a festett erdő s a zúgó szélvihar. Minden heves érzélem tán csak arra jó, hogy megbizonyosodjunk: fölemelhetetlenek vagyunk, pallérozhatatlanok igazából. Vagy mégis a felszárnyalás íve a fontos? Az ideiglenes elváltozás lenne maga az emberileg egyedül lehetséges átváltozás? Itéld meg te magad! Elmondok neked ezzel kapcsolatosan egy történetet.

Városunk színházának színpadiasan zezugos, nehéz plüssfüggönyökkel, aranyújtásokkal díszített elősarnokában játszódot a megismerkedésem két höggyl, akiket bizonyos kétes hírnév övezett. Jó húsz éve már ennek, magam is ifjú voltam még, legalábbis abban az értelemben, hogy inkább elképzeléseim voltak az életről, mintsem megélt tapasztalataim. Bár erre vonatkozóan az évek száma csekély támpontot nyújthat. Hiszen annyi sok emberrel talál-

koztam már azóta, akik hajlott korukig megőrizték érintetlenségüket, még ekkor is csupán elképzelések voltak a világról maguk körül s egyetlen valamirevaló élményük sem a benne való megmártózásról.

Visszatérve ama bizonyos hölgyekhez most már, álszerénység nélkül mondhatom, válllák dicsőségemre, hogy már ifjonti fejjel is fokozott érdeklődést tanúsítottam kétes hírnévnek örvendő személyek iránt. Léna asszony jó két éve élt már városunkban ekkor, Zahán doktornak, az akkortájt legmenőbb ügyvédnek szecessziós bérpalotájában. Itt élt vele unokahúga is, a bimbózó, tizenhét éves Kilára. Léna asszony már ekkor sem volt fiatalnak mondható. Erősen öszült, s arcának bársonya is valamelyest megtöredezett már. Csak nagy, mélybarna szemei nem veszítettek fényükből. S bár a szeme alatti árkok éjféltajt már elleplezhetetlenül megsötétedtek és elmélyültek, hogy a legügyesebb púderpamac mesterkedése is tehetetlennek bizonyult elrejtésükre — hajnalra mégis nyomtalanul eltűntek e mély árkok, s Léna asszony, az egész át nem aludt éjszaka után is kislányosan üde tekintettel szolgálta fel rohamosan másnaposodó vendégeinek a cognacot.

Hogy milyen ismeretség fűzte egymáshoz Zahán Flórián doktort és Léna asszonyt, mikor, hogyan és hol szövődött ez az ismeretség — milderre senki sem tudna hiteles választ adni. Léna asszony egy szép napon megjelent városunkban, s beköltözött Zahán Flórián nevezetes szecessziós bérpalotájának első emeleti bal szárnyába. Színházba, hangversenyekre járt, s a városunkbeli urak egy szűk, de összetételében változó társasága a színház, hangverseny és operaelőadások utáni kötelező társas összejöveteleinek színhelyét áttette az elegáns, bár jellegzetesen vidéki stílusú Albázia-kávéházból Léna asszony szalonjába. A társaság minden létszám- és személyi változás ellenére is mindvégig férfiakból tevődött össze. Természetesen ettől kapott lángra ama bizonyos kétes hírnév, már-már hírhedség, amely Léna asszony személyét övezte. Időnként fellángoltak ezek a róla terjengő pletykák, találgatások, megbélyegző megjegyzések, máskor csöndesedtek, de teljesen sohasem tudtak elcsitulni. Városunkban sohasem telepedett meg tartósan annyi társasági vagy akár szűk családi társalgásra témát és tápot adó személy, hogy Léna asszony társas éjszakái kiszorulhattak volna a közfigyelem teréből. Úgy hírlett, hogy e mendemondák ismételt felszításában és terjesztésében egyetlen személy nem vállalt soha semmilyen, se kezdeményező, sem pedig közvetítő szerepet. Alkinek pedig, e bot-

rányokra sóvár közhiedelem szerint, erre a legtöbb oka lehetett volna. Ez a személy nem volt más, mint Zahán Flóriáné, szül. Kopilovits Antónia asszony. Holott az egyetlen, biztos adatnak Léna asszony éjszakáival kapcsolatban az látszott, hogy Zahán Flórián az egyetlen állandó és elmaradhatatlan tagja e férfitársaságnak a változó összetétel közepette.

— Megtiszteltetésnek vennénk, uram, ha ellátogatna hozzánk, egyszer — fordult felém egy színházi est szünetében Léna asszony. Minthogy Zahán Flórián a közvéleménytől részben eltérő módon értelmezte a lokálpatrióta hevületet, igyekezett Léna asszony ikéső esti összejöveteleire olyan férfiegyéneket toborozni, akik meghazudtolni látszanak városunk szokványos, nyárspolgári mentalitását. Akikben csak szikráját is felfedezni vélte akár a különösségnek, akár csupán a különcségnek — előbb-utóbb lecsapott rá. Régi ismerősként kezét nyújtván felé, bemutatta őt a társaságnak, természetesen mindenekelőtt Léna asszonynak, ezzel mintegy választás elé állítván az asszonyt, döntse el, érdemesnek tartja-e az illetőt a vendégül látásra vagy sem.

Sose volt erős oldalam az óvatos fontolgatás, mérlegelés, hogyan is állhattam volna ellen Léna asszony kedves meghívásának? Noha homályosan úgy éreztem, valamiféle csapda előtt állok. Így érztem, bevallatlanul, már akkor is, amikor Léna asszony létéről először értesültem. S ez a veszélyérzet az idők folyamán egyre erőteljesebb érdeklődéssel párosult bennem. Valószínűleg ábrándoztam is erről az asszonyról, mielőtt megismerkedtünk volna. Vagy legalábbis a róla hallottak alapján egy ismeretlen valakiről, aki, természetesen, ugyanolyan volt, mint amilyennek őt elképzeltem. Még ugyanazon az estén osatlakoztam tehát Léna asszony baráti köréhez.

Léna asszony kifinomult vendéglátói kultúrájára vall, hogy soha senkit sem halmozott el kitüntető figyelmével. Legkevésbé újdonsült vendégeit. Ugyanakkor csiszolt érzékkel tapintotta ki, mikor kezdi már-már feleslegesnek érezni magát a rítusokkal épp csak ismerkedő újonc. Néhány halk megjegyzést ejtven, a legalkalmasabb időpontban tudta mindig is eloszlatni a tornyosuló kétélyeket, mármint hogy mivégre is tartózkodik szalonjában az illető, avagy a még súlyosabbakat, hogy ő talán nem is méltó az asszony figyelmére, egészében méltatlan is e meghívásra. Az, ahogyan az újonc első látogatása alkalmával viselkedett — a későbbiekben meggyőződtem volt —, egyfajta próbatételnek bizonyult. S bizony nem mindenki állta meg e próbát. Semmi sem tud olyan tartalmas, de

annyira tartalmatlan sem lenni, mint a kíváncsiság. Sokakról ki-
derült már az első látogatás alkalmával, hogy merő kíváncsiságból
jöttek el Léna asszony szalonjába. A ravaszabbjai sunyi figyelem-
mel szaglásták e *hírbedt* helyszínt. Óvatosan, kerülve minden fel-
tűnést, ám annál vizslább tekintettel vették szemügyre a bútoro-
kat, dísz tárgyakat, festményeket, egyszóval mindent, ami *látható*.
Beleértve természetesen az egybegyűlték személyét is külön-külön.
Az itallal is csínján bántak, noha igyekeztek, legalább a koccintá-
sok számát tekintve, a tempós iszogatás látszatát kelteni. Az utol-
sók között távoztak, mintha homályosan megsejtették volna, hogy
ide többé nem lesz belépésük. Keserű szájjal mentek el, a haszta-
lan fürkészés nyomán támadt tompa fáradtsággal tekintetükben,
s a tulajdon értetlenségük pillanatra felvillanó, de gyorsan kihunyó
gyanújával.

A gyanútlanabbakban nem is a kíváncsiság volt a legerőteljesebb,
hanem jól megalapozott magabiztosságuk folytán a tulajdon érté-
kes személyük megmutatásának ingere. Bár a magamutogatás kény-
szerétől nehéz elvonatkoztatni bizonyos fokú belső, titkolt bizony-
talanságot, természetesen nézve azonban ennek nyoma sincs az olyan
emberben, aki újdonsült vendégként valamely társas összejövetelen,
ellenállhatatlan indíttatást érez arra, hogy egykettőre a társaság
központi alakjává verelkedje fel magát. Így vagy úgy, mindenkít
rábírjon, rákényszerítsen, hogy rá figyeljen, az ő értékes személyé-
vel foglalkozzon. Nagyfokú alkati tájékozatlanság kellett azonban
ahhoz, hogy ilyen érintetlenül, a jelenlétnek e szalonban megnyi-
latkozó árnyalataira süketen és vakon, belerohanjon valaki itt a
magamutogatás banális ikalandjába. Ilyen látogatók valóban csak el-
vétve fordultak elő Léna asszony szalonjában.

E szalon berendezése mintha csak a társasan megélhető magány
kényelmét, otthonossá tételét szolgálta volna. Középen egy zong-
gora állt, amelyen mindig is a sánta Elekes Laci, az örök egyete-
mista zongorázott úgyszólván megszakítás nélkül, halkán és elme-
rülten, úgy tűnt, kizárólag saját maga szórakoztatására. E zong-
orától kisebb-nagyobb távolságra különböző nagyságú és formájú fo-
telók s néhány, kifinomult ízléssel faragott asztalka. A szalon el-
rendezése tehát már eleve alkalmat nyújtott a magunk választotta
közeledésre, de a csendes elhúzódásra egyaránt.

Hogy mi mindenről folyt itt a társalgás úgyszólván estéről es-
tére, azt nehéz lenne felidézni. Minthogy szinte semmi sem maradt
meg belőle az emlékezetemben. Mindössze annyi, hogy senkinek

sem kellett okvetlenül szellemeskednie, ha nem volt megfelelő hangulatban, s a műveltségünket sem kellett mindenáron csillogtatnunk. Valahogy csöndesen eldöntődött az idők folyamán, hogy ki milyen közülünk, s ezt hallgatólagosan tudomásul vettük és elfogadtuk. Ez a sajátos oldottság, amire egyedül itt nyílt alkalom a városban, talán ez az, ami oly maradandóvá tette bennem ezeket az éjszakákat. Az a fajta otthonosság lett úrrá itt az emberen, ami erősen ellentmond ugyan serdülőkori álmainknak, de idővel, ha szerencséd van, rájössz, azaz kitanulod, hogy az otthonosság pontosan ilyen, nem is lehetne se több ennél, se kevesebb.

Vagy mindez már a hozzászokás tompító fénye a visszaemlékező tekintetben? Nem így igaz, amit el akarok neked mondani. Ha nem érintene ma is, húsz év múltán, s azóta is, hol ilyen, hol olyan formában fölbukkanva mindaz, ami ezeken az éjszakákon oly életre szólóan lejátszódott bennem nem is először, hanem ekkor is már valamire visszhangozva bennem, akkor nem tudnék az egésze visszaemlékezni. Az emlékezés számomra a legelevenebb jelen időt jelenti, azt a mindvégig kristályosodó jelen időnket, ami nem tűnik el, néven nevezni sem érdemes dolgaink feneketlen tárnájában.

— Abból jövök rá, hogy öregszem, hogy egyre jobban várom a tavaszt — mondta volt egykor nekem néhai Czóbel tanár úr. Csupa kímérség, sőt meredség jellemezte ennek az embernek minden mozdulatát, még az arcjátékát is. Ez a váratlan mondat az ő szájából megható volt és komikus is egyidejűleg, s talán ettől az össze nem illéstől oly emlékezetes. Nehéz egy fiatal embernek odafigyelnie az ilyen Czóbel tanár urakra. Az ifjúság könnyed szeleburdisága egykettőre túllendül az effajta, kímérségünkbe már vallósággal belekövült alakokon. Czóbel tanár úr azonban mindannyiunk szemében kivétel volt. Őt tiszteltük, azaz vártunk tőle valamit, egy alakjához tapadt legendával szítva hosszúra nyúló, hiábavaló várakozásainkat. E legenda szerint Czóbel tanár úr hajdanán, rég múlt ifjúsága idején egy hét leforgása alatt elmulatta gyönyörű kertvárosi sarokházát minden ingóságával együtt. Úgy gondoltuk, a magunk nyugtalansága okán méltán támadt ámulattal: ez igen! Ettől el is lehet valahogy oszondosodni. Nem vagyok róla meggyőződve, hogy volt e legendának bármi valóságalapja, de mi naponta számon kérő várakozással követtük Czóbel tanár úr metsző fényű okulárjától csillogó tekintetét. Ő beszélt nekem egyszer, egészen váratlanul az öregedés és a tavasz élményének meggyőzően szerves összefüggéséről egy kora márciusi sétánk alkalmával. Diákja vol-

tam még, néhány hónappal az érettségi előtt történt. Kinyílt a kis-bicska a zsebemben ez idő tájt, ha valamely tanárommal összefutottam véletlenül az utcán. Méltánytalanul elhúzódozó rövidnadrágosságára emlékeztetik az ilyen találkozások a matúra küszöbén álló embert. Még köszönni is megalázó. Mit? Majd én! Majd ennek! Czóbel tanár úr azonban, s végül is épp ő, annyi hiábavaló várakozás után, szinte baráti jóindulattal belém ükarolt, s meginvitált egy kora tavaszi sétára. A fák még rügyetlenül, csupaszon ágaskodnak ilyenkor, szürke az egész város, fénytelenül meredeznek sáros gödrekben a pocsolyák, de benned egyszeriben, valamely merész kedélyváltás gyanánt, tavaszi illatok sarjadnak, zsenge levelek serkennek, illatokat billeget a könnyű fuvallat... A Pataki strandfürdő megkorhadt léckerítése mellett vitt el az utam ma délután, amikor a dús sövény s a fű hiányára váratlanul felneszelve, egy kutya hallásának és szaglásának élességével éreztem meg, hogy újra tavaszodni készül az idő.

Visszterve immár ama két hölgyel történt megismerkedésem történetéhez, hadd mondjam el, hogy, gyarló elbeszélő lévén, nem tudnám egyetlen évszakhhoz sem kötni ismeretségünk időpontját. Annyi tavaszon és őszön, annyi télen és nyáron nyílallott már belém az a sűrű, nehéz, utólag mégis szépnek tűnő fájás, ami ama bizonyos éjszakáimat meghatározta, hogy nem lenne szívem egyetlen évszak konkrétumaiba ágyazni ezen élményeimet. És mégis: erősen öregedvén immár magam is, ilyenkor, a nyíladozó tavasz idején, anélkül, hogy előzőleg csak sejteném is (minthogy manapság már egyre feledékenyebben élek), azon veszem magam észre, hogy újra csak *elvakartam* azt a bizonyos *sebet*.

Említettem volt, hogy Léna asszonyról még ismeretségünket megelőzőben igen sűrűn álmodoztam. Ahogyan az az álom közegében lehetséges csupán, hogy minden bonyodalom nélkül egyszeriben magadba szívhatod egy izgalmas, ismeretlenül is ismerős asszony bőrének az illatát. Ahogy az álom áttetsző közegében csupán, nem nézi őt, nem is látni, csak ruhája redőin át tapintani némán, tisztán csak lázas újbegyeddel megsejtve és tudomásul véve őt. Mindezek az álmok persze csak Léna asszony képzelt alakjához kapcsolódtak bennem. Nála tett látogatásaim megszorodtával egyre inkább minden figyelmemet, nemcsak agyam, de érzékszerveim élénk figyelmét is Léna asszony és Zahán Flórián kapcsolata kötötte le. Zahán doktor középtermetű, zömök férfi volt, túl az ötvenen ekkortájt. Aki csak kétfős életének legendáját ismerte, alig-

ha tudta volna elképzelni, hogy ez a széles, ikissé nevetségesen szimmetrikus arcú férfi az, akithez mindazok a lélegzetelállítóan botrányos mendemondák fűződnek, amelyek oly szívós kitartással kavargtak városunkban. Ami tényszerűen nézve elmondható Flórián életével kapcsolatban, az mindössze a következőkből áll: Azt már említettem, hogy ő volt itt akkortájt a legmenőbb ügyvéd, dúsgazdag volt, és huszonöt éve nős. Felesége, Antónia asszony egy méltósággteljes, nagy csontú, tekintélyes megjelenésű hölgy. Két eladósorban lévő lányuk is volt, a Zahán ikrek. Ezek az ikrek, mintha csak e házaspár kapcsolatának biológiai minősítései volnának: lehangolóan, sőt fullasztóan csúnyák voltak. Magatehetetlenül, stílustalanul csúnyák. Viselkedésük és kedélyük pedig akárha a legnagyobbspolgáribb elvek szerint megtestesíthető, mindent elborító szegény megnyilatkozása lett volna apjuk botrányos élete miatt. Mindennek ellenére természetesen mindketten eljegyeztettek, és idejében férjhez is mentek. Zahán doktor egész botrányos életének legendája mintha csak családtagjainak sűrű nyomása alatt formálódott volna ki, mintegy magamagától. Mindenesetre egy kukkot sem érthetsz ebből az emberből, ha hozzá nem képzeled alakjához ezt a családi galériát.

Zahán Flórián szegény parasztgyerek volt, ha jól tudom. Iparosnak számhatták, s minthogy szerencséjének és képességeinek köszönhetően magasabbra tört, én valahogy felismertem a legteljesebb szükségyszerűséget, ha akarod, sorsszerűséget abban, hogy neki valamikor a gyanús szépség Léna asszony szalonja által megtestesített közegébe kellett betántorognia! Mert lenyűgöző volt, barátom, az az inkább belső, mint külső rántorgás, amely Zahán doktor viselkedését Léna asszony szalonjában, az asszony közvetlen közelében meghatározta. A legtelhetlenebb ópiumszívó volt, akit valaha is ismertem. Úgy érkezett meg esténként ez az ember Léna asszonyhoz, hogy alig leplezhetően reszketett a nap folyamán felgyűlemlett belső csillapíthatatlanságtól. Csak az nyugtatta meg valamelyest, ha az asszony közelében volt, szót válthatott vele, teljesíthette meg sem nevezett óhajait, apróbb kívánságait vagy gyakorlati természetű kéréseit. Hidd el, csak az tudott igazából rákapni ezekre az éjszakai mulatságokra (s de kevesen is voltunk!), akit képes volt magával ragadni a ragaszkodásnak ez a mérhetetlen kiszolgáltatottsága, s az ezzel járó, velejéig megrendítő, ugyanakkor ellenállhatatlanul komikus csetlés-botlás. S hogy kettőjük viszonyát érzékeltessem: el tudsz te képzelni egyetlenegy nőt vagy férfit is, aki-

nek a szeretetnek erre a megnyilatkozási formájára lenne szüksége, belső vágya, igénye? Nem hiszem, barátom, hogy van ilyen ember ezen a világon.

Még újoncságom idején eszeveszett düh tört-zúzott bennem. Kukkot se értettem az egészből. Tipikusan beavatatlan lévén még, Léna asszonyra vágytam. Eszeveszettül vágytam rá. Mocskos fantáziámba mártottam, húztam, vonszoltam, kínoztam őt, a tulajdon vakmerőségemtől elhúltan, gonoszul és számítón képzelegtem eljövendő vad, gyönyörítas szeretkezéseinkről. Majd én! én! én! én! — döngettem magamban a mellem — majd én kihúszom ezt a gyönyörű, jobb sorsra érdemes asszonyt ebből a megalázó fertőből! Kiszabadítom őt ennek az undorító meztelencsiga-érintésű, hernyószeműen döngölődző alaknak a béklyóiból, majd én!

Léna asszony, mondanom sem kell talán, megérezte néma, de annál esztelenebb belső sistergésemet. És csitítgatott a maga módján. Elég erőlenül, de azért meg-megkíséreltem dacolni vele, irgalomnak, afféle emberbaráti jóságnak értelmezvén gesztusait. Homályosan persze sejtettem azért, hogy pusztán Flórián helyébe vágytam én tulajdonképpen. Kitérni őt, hogy egyes-egyedül én, szabadon és bármikor csak én fúrhattam ölébe visszakisfiúsodott, dactól és sértődöttségtől sajgó fejemet. Mindeme jellbeszédeink közepette azonban egy hibát Léna asszony is elkövetett. Még a kezdet kezdetén. Merthogy, mint említettem már neked, itt volt, még hozzá éjszakáról éjszakára szüntelenül a bimbozó, tizenhét éves Klára leányzó is. A komolykodó, sóhajtozgató és sudár testű, félig még kislány Klára. S minthogy a többiek jóval idősebbek voltak, mint én, korban így én állván a magam huszonnégy évével legközelebb hozzá, s nem utolsósorban persze, vagy tán elsődlegesen azért, mert én még ez idő tájt sem hevervén ki a kamaszkor tünetértékű betegségét, verseket írogattam, amelyek rendre napvilágot is láttak a helyi lapok irodalmi rovatocskáiban, nos mindez épp elég volt ahhoz, hogy Léna asszony tisztában lehessen a bimbozó Klára komolykodása komolyra fordulásának okaival, s az apró sóhajocskák elmélyülő sóhajtozásokká fajulásának néminemű magyarázatára véljen rábukkanni sűrűsödő előfordulásaim nyomán. Minderről én, jellemző módon, az ő tekinteteiből érkeztam lassacskán tudomást szerezni. Minthogy bármikor bárkivel beszélgettem is én ezen éjszakák folyamán, fél szemmel csupán, de egyébként egész lényemmel sóváran, reménykedően és ugyanakkor kétségbeesetten szakadatlanul őt figyeltem. Ha tehettem volna, ha csak öt percre meg-

tehettem volna, szakasztott úgy, olyan nyíltan csüngtem volna tekintetén, mint Flórián, akit oly mélységesen megvettem. Rá kellett jönnöm a tekintetemet olykor vészonzó tekinteteiből, hogy akarja Klárával való beszélgetéseimet. Biztat, olykor pedig helyeslőleg nyugtáz. Már-már anyainak lett volna mondható ez a biztatás és nyugtázás, csak a hit helyett inkább a tisztánlátás rezignációja volt az árnyalása mindeme biztatásoknak és nyugtázásoknak. Merthogy tudta ő nagyon is jól, hogy ez az egész Klárával és velem nem sikerülhet. De vajon tisztán a kéteelkedés vagy hitetlenség tette-e rezignálttá Léna asszony biztató és helyeslőleg nyugtázó tekintetét akár már a kezdet kezdetén is? Hiszen, ha valakire igazán számíthatott volna, aki fittyet hányva a városban kavargó minden mendemondának, már *csak azért is* megkérné tőle mint Klára egyetlen élő hozzátartozójától a lány kezét — az holtbiztosan egyes-egyedül én lehettem volna. Csakhogy van-e egyetlen sebzett lélek is a világon, aki észre ne venné az iránta támadt vonzódást, még ha azt a számára legközbösebb, legérdektelenebb személy táplálja is? Az önmagukban bizonytalanok, s ezért mindenkinek kiszolgáltatott, préda lellek, barátom, mindig és mindenütt felfigyelnek az efféle tünetekre. Ebben biztos lehetsz. Első perctől fogva pontosan érezte az én vonzódásomat Léna asszony is. Mégis Klarához utasított. Nem vagyok biztos benne, hogy önvédelemből. S abban sem, hogy vonzódásomat afféle átjátszható szeszélynek képzelte. De hát bizonyos cselekedeteinket nem előzetes terveink vagy elképzeléseink vezérlik.

Egyre gyakrabban s egyre hosszabban beszélgettem a bimbózó, tizenhét éves Klárával. Beszélgettem? Illegve-bíjlegve, olykor sugdosva, máskor fennhangon rivalogva fecsegtem neki, miközben Léna asszony tekintetét kerestem, egyre mélyebb testi-lelki részegségbe süllyedve vagy emelkedve szaporodó visszazéréseitől. Mind gyakrabban odajött hozzánk. Ilyenkor rendszerint Klára mögé állt, s átnyalábolta karjaival a lány vállát. Még murisabb történeteket ontottam ilyenkor magamból, hogy az együttnevetés ürügyén mind mélyebben magamba ihassam az asszony mélybarna tekintetét. Csak Klára vállát átkulcsoló karjaira pillantva éreztem kimondhatatlan elgyengülést. De idővel ez is elmúlt. Addig néztem Klára vállát átölelő karjait, míg végül rátaláltam benne kettőnk ölelkezésének érintéseire...

Ó, nemcsak e mozdulatában. Nem volt olyan okatlan kis tárgy, aminek a helyébe ne képzeltem volna magam, ha ő azt a jelenlé-

temben kezébe vette, vagy többször megérintette csupán. Ne gondold, hogy, egyszerűen ne gondolj semmit! Nem tisztán az én túllhevült képzeletem játéka volt ez. Éjszakákat betöltő játékaink lettek az efféle kergetődzések. Ha ő kezébe vetett egy poharat, bepárasított áttetsző, hideg falát a kis meleg tenyeréből kikapódó párával, aztán letette valahol, én gyorsan kezembe vettem, hogy érzékelhessem az üveg még langyos falán keze melegének hűlő nyomát.

Ilyen és hasonló kergetődzések közepette érlelődött az idő bennem a magam, Léna asszonyban a maga módján. Bennem az ő kiszabadíthatatlanságának felismerése kezdett kristályosodni. S még valami. Az a nehezen beismerhető érzés is, hogy mindinkább tisztelem és bámulom Flóriánt, sőt, nem túlzok, barátom, megrendülten szeretem őt, még hozzá mind teljesebb megismerésével egyenes arányban növekvő szeretettel. S épp Flórián iránti érzelmeimből fakadóan legsztelenebb kergetődzéseink közepette is szorongva féltem, nehogy Léna asszony akár egy árnyalatnyi elfintorodással is el találja árulni Flóriánt. Rettegve lestem őt Flóriánnal való beszélgetései közben, össze ne rezzenjen, egy percre elborzadván e kutyahűségűtől, ettől az örökös csaholástól, ezektől az önfeledt kis felvakkantásoktól. Mert mindezzel egyidőben éreznem kellett Léna asszony vonzásának lombosodását is. És éreznie kellett ezt a jelenlevők közül mindenkinek. Ekkortájt már nem volt tárgy a szalonban, amelyet érintve, simogatva ne kergettük volna egymást, nem volt egy tekintetünk, s egy bennünket érintő tekintet sem, amelyen keresztül el ne érhetjük volna egymást. És mégsem változott semmi. És épp ebből a megrendíthetetlen egyensúlyból, hogy minden mégis maradt a maga helyén, ebből értettem meg lassacskán, hogy mibe is keveredtem.

Ha például Klára alakja volt kergetődzéseink *színhelye*, akkor a *találkozás* csak úgy sikerülhetett, ha addig nézem Klárát, míg meg nem találom benne a tizenhétévességnek e sudár lánytestben megnyilatkozó, *anyagszerűen* is érzékelhető *minőségét*. Hidd el, még azt is magam előtt láttam ilyenkor, hogy milyen volt ez a lány hétévesen, a kissé tömzsi gyereklány testét. De ez az út Léna asszonyhoz vezetett bennem, mint ahogy az a mód, ahogy megtettem, az is. Érted valamelyest, barátom? Ha például egy asztalka peremét fogtam meg, amelyet előzőleg ő érintett, hűlő tapintása nyomára is csak a fa anyagszerűségének legteljesebb érzékelésén át tudtam rátalálni. Ha ő Flóriánnal volt elfoglalva, én magam voltam az esztelen féltés és alázat. A férfi fesztelen társalgásában a

csak mímelt fesztelenség, ránk, a szalon egész társaságára vetett tekintetében a legkeservesebb belső erőlködés, hogy érdekesnek, kellemesnek érezzen bennünket. S az a düh is én voltam benne, amit sose tudott egészen elfojtani magában, minthogy különcök voltunk mi mégiscsak a nyakán, elháríthatatlan akadályai kettőjük zavartalan együttlétének. Hálás és hű kutyamosolyában, amellyel fogadta az asszony kedves, meleg szavait, én voltam a mély, szervi, fiziológiai öröm. Egyszóval mindaz, ami *anyagszerűen* érzékelhető lehetett Flórián egész lényéből.

Egy határon túl fokozhatatlan már ez a szétsugárzódás, s elviselhetetlen a vele járó belső megrendültség feloldhatatlansága is, elhiheted, barátom. Hajnalonként zokogva tántorogtam lefelé a léposóházban. *Kulcs vagyok, kulcs!* Szakadékokra, feneketlen tárnákra nyíló ajtók (kulcsa! — zokogtam részegen.

Egy éjszaka fura dolog történt. A tárgyak és mások tekintetei egyszeriben elveszítették eddigi csodálatos közvetítő erejüket. Visszhangtalanul, idegenül meredt ránk minden. Léna asszony is elveszítette minden ügyességét egyszeriben, csak botladozott a közelemben. Csak botladoztunk egymás közelében. Újra felsistergett bennem a régi kísértés, hogy elvinni innen őt, kiszabadítani. Mindenél jobban vágytam érinteni, hosszan ölelni őt. Most egyszeriben megbizonyosodni kívántam, hogy nem kényszerképzet volt csupán ez az egész annyi sok éjszakán át. És mondom, ő is egészen elügyetlenedett, pillanatonként rám nézett, tekintete csupa zaklatottság és rémület.

— Bandi, én... én — sügta egyszer csak felém, s falfehéren remegett.

S szavai nyomán, mintha mindannyiunknak ugyanabban a pillanatban állt volna el a lélegzete, olyan csönd támadt. S ekkor lassan én is ránéztem, hosszan néztük egymást a még mindig lélegzetvisszafojtott csöndben. Hisz érted, esztelenül szerettem és kívántam őt, vágytam belélegezni az illatát, magamba inni a tekintetét, s ő belém veszni, fölmelegedni még, s *nyomtalanul eltűnni* aztán *hirtelen*. De, hogy mondjak neked még valami lényegeset: nem tisztán rajtunk múlik ilyenkor a továbbiak eldöntődése. Valami máson is, mindazon talán, ami inkább tudtunkon kívül bennünk önmagunk. Egyszóval a megmérettetés, érted már? Hát ez az, amitől a lélegzet eláll.

Eszméletem ellobbanó lángjával, alvajáráoan a zongorához léptem aztán. Elekes Lacit, szegényt, mint egy halom gyúrt rongyot,

valósággal leemeltem a székről, helyére ültem, még kényelmesen el is helyezkedtem. Flórián, Elekes Laci s még egynémely urak földbe gyökerezett lábba álltak a háttérben.

— Táncoljonak, drága hölgyek — mondtam végül lassan, elnyújtottan. Majd határozott mozdulattal leütöttem egy Chopin-étűd első akordjait.

Már virradt, mire elmaradhatatlan biliárdjatszánkba belekezdünk. Hirtelen zápor kerekedett. Élesen kopogtatta, szinte zengette az ablakokat. Egy pillanatban világosan éreztem, dákóval a kezemben a zöld posztó fölé görnyedtem, hogy csak ez a merev figyelem, dákó nélkül, csak a hangtalanul suhanó golyók, csak ez a némán összekoccanó három golyó — önmagában.